

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий Інститут мистецтв
Кафедра музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

КУРСОВА РОБОТА

Методичні рекомендації до виконання та захисту
для студентів спеціальності 025 «Музичне мистецтво» ОКР «бакалавр»

Івано-Франківськ – 2017 рік

Методичні рекомендації до виконання та захисту курсової роботи для студентів денної/заочної форми навчання спеціальності 025 «Музичне мистецтво» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Розробник: **Опарик Лариса Миколаївна**, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

Протокол № 6 від 22 грудня 2017 р.

© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника», 2017 рік

© Опарик Л.М., 2017 рік

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження, що синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки студента в межах нормативної й варіативної складових навчальних курсів з циклу предметів фахового спрямування та є формою контролю набутих студентом у процесі навчання інтегрованих знань, умінь і навичок, необхідних для успішної самореалізації в подальшій професійній діяльності майбутніх спеціалістів – концертних виконавців, ансамблево-оркестрових артистів та педагогів різного рівня музичних закладів.

Курсова робота – наукове опрацювання обраної теми, що передбачає чітке формулювання проблеми та досліджуваних питань, обґрунтування актуальності теми та стану її наукової розробленості, визначення об'єкта та предмета дослідження, опрацювання літератури, організацію та проведення емпіричного дослідження, аналіз отриманих результатів, самостійне формулювання висновків, оформлення результатів згідно з існуючими критеріями та вимогами, набуття навичок техніки й етики наукової роботи.

Усі ці елементи курсової роботи як форми наукової та навчальної роботи є безумовними складовими практичної роботи кожного музиканта, тому до написання курсової роботи висувають відповідно високі вимоги, а рівень її виконання розглядається як вияв спроможності студента до самостійної роботи. Курсова робота має творчий характер і потенційно передбачає авторське бачення проблеми, можливостей її дослідження та розв'язання.

Курсова робота повинна відповідати кваліфікаційним вимогам щодо змісту й оформлення. У жодному разі не слід трактувати курсову роботу як реферування окремих абзаців літератури: робота повинна мати структуру, яка дає можливість виявити логіку зв'язків між явищами та феноменами, що досліджуються та описуються, демонструвати поєднання теоретичних підходів із застосуванням власного емпіричного досвіду.

Оцінюючи курсову роботу, враховують послідовність викладу, самостійність та обґрунтованість методологічних основ проведеного дослідження, уміння інтерпретувати й аналізувати отримані в емпіричному дослідженні дані, формулювати аргументовані висновки. Написання курсової роботи потребує певних умінь і навичок організації виконання й оформлення.

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з написання курсової роботи, оформлення її згідно з нормативними вимогами, підготовки до захисту спрямовані дати відповіді на запитання, які найчастіше виникають у студентів у процесі освоєння курсу, допомогти їм ефективніше організувати власне дослідження, уникнути зайвих хвилювань і помилок, отримати задоволення від захоплюючого процесу наукового пошуку.

Керівництво курсовою роботою здійснюється викладачами із науковими ступенями або вченими званнями.

1. 1 Мета і завдання курсової роботи

Курсову роботу (КР) виконують на основі поглибленого вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, прогресивного досвіду з обраної проблеми, а також результатів власних досліджень визначеного об'єкта з метою вирішення встановлених прикладних завдань у сфері майбутньої професійної діяльності.

Метою підготовки курсової роботи є виявлення вміння студента самостійно виконати навчально-наукове дослідження з обраної проблеми, продемонструвати набуті під час навчання соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні, спеціалізовано-професійні компетенції в науково-дослідній царині.

Успішність реалізації мети підготовки курсової роботи залежить від результативності розв'язання таких **завдань**:

- формування умінь самоорганізації творчого потенціалу відповідно до потреб професійної реальності і культурних вимог її вдосконалення;
- формування музично-виконавського і педагогічного професіоналізму через реалізацію знання про основи науково-дослідницької діяльності;
- формування соціально-професійних і міжпредметних компетенцій, орієнтація на міждисциплінарні зв'язки зі спеціальними предметами фахового спрямування;
- формування професійного менталітету науково-педагогічного працівника музично-педагогічної і мистецької галузей;
- розвиток здатності до інтелектуальної автономності.

У результаті виконання курсової роботи студенти повинні **знати**:

- основні вимоги до структури та змісту курсової роботи;
- основні етапи виконання курсової роботи;
- характеристики та особливості методів наукового дослідження;
- методи бібліографічного пошуку та аналізу науково-методичної літератури;
- техніко-орфографічні правила оформлення наукового тексту та особливості наукового стилю викладення матеріалу;
- міждисциплінарні зв'язки у вивченні основних проблем досліджуваної теми;
- фахову термінологію для розв'язання наукових завдань;
- принципи академічної доброчесності та наслідки їх порушення;

вміти:

- здійснювати аналіз теоретичних та експериментальних даних;
- застосовувати сучасні ефективні засоби роботи з науковою та навчально-методичною літературою;
- працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах;
- методично грамотно працювати з текстами наукових джерел;
- формулювати висновки та узагальнення;

- обґрунтовувати практичну значущість результатів дослідження;
- письмово оформляти результати наукового дослідження;
- публічно захищати результати свого дослідження у встановленій формі, демонструючи рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вирішувати конкретні наукові завдання та застосовувати навички публічного мовлення, ведення дискусії й полеміки.

1. 2 Загальні вимоги до курсової роботи

Обсяг роботи – 25 сторінок комп'ютерного набору. Список літератури і додатки в обсяг роботи не враховуються. Кількість використаних джерел – не менше 10 позицій. Курсова робота виконується студентом згідно навчального плану й графіку навчального процесу та подається на кафедру з допуском наукового керівника до захисту.

Формою підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни є публічний захист курсової роботи на засіданні екзаменаційної комісії.

Процедура проведення захисту та критерії оцінювання результатів виконання завдань курсової роботи прописані у пунктах 2.4 і 2.5 на с. 18–21.

Усі форми навчальної співпраці визначаються основними правами та обов'язками студента і наукового керівника при написанні та захисті курсової роботи, що регулюються вимогами Кодексу честі та Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» [3; 7].

1. 3 Основні вимоги до структури та змісту курсової роботи

Логіка викладу наукового матеріалу в курсовій роботі передбачає таку послідовність частин і розділів:

- титульний аркуш;
- зміст роботи;
- вступ;
- основна частина:
 - перший розділ/підрозділ – теоретичний;
 - наступні розділи/підрозділи – структурно вибудовуються відповідно до змісту та основних завдань, сформульованих студентом;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (якщо є).

Робота розпочинається з **титульного аркуша (додаток А)**, на якому вказується:

- найменування вищого навчального закладу, де виконана КР;
- назва підрозділу;

- назва кафедри;
- тема КР;
- прізвище, ім'я, по батькові автора;
- найменування спеціальності;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
- місто і рік захисту роботи.

Зміст – перелік всіх без винятку заголовків роботи з вказівкою сторінок. Слід його розмістити на початку роботи за титульною сторінкою. Заголовки повинні бути написані так, щоб за їх розташуванням можна було б зробити судження про їх співвідношення між собою за значимістю (розділ, підрозділи, пункти і т. п.). Зміст зручно оформляти у вигляді таблиці з двох колонок, одна із яких містить назви розділів, підрозділів, а інша – нумерацію сторінок; зовнішні межі (рамки) таблиці не відображають.

У **вступі** курсової роботи повинні бути висвітлені такі питання:

- актуальність теми;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- мета дослідження;
- завдання дослідження;
- комплекс методів для проведення дослідження;
- практичне значення роботи.

Обсяг вступу обмежується 2 сторінками.

Актуальність теми – шляхом критичного аналізу та порівняння з існуючими дослідженнями в даній галузі обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки. Вказують прізвища дослідників, які уже працювали у даному напрямі. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Достатньо кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми або наукового завдання. Формулювання актуальності теми та її соціальної й наукової значимості визначає рівень розуміння автором суті та важливості досліджуваної проблеми. Варто перерахувати авторів, що займалися вивченням досліджуваної проблеми або певних її аспектів. Важливо вказати, які аспекти не вивчені достатньо, зазначити, чому важливо дослідити саме обраний аспект проблеми. Ознаками актуальності теми можуть бути: загальний інтерес до проблеми зі сторони суспільства та учених; потреба навчальних та мистецьких закладів, вищих навчальних закладів (ВНЗ) в практичних результатах наукової роботи; виконання роботи як складової кафедральної тематики. Для курсових робіт достатнє висвітлення даного питання в межах однієї сторінки.

Об'єкт – це процес або явища, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення. Проте об'єкт дослідження слід формулювати не досить широко, а так, щоб можна було прослідкувати явища об'єктивної реальності.

Предмет міститься в межах об'єкта, це певна частина чи аспект об'єкта, які безпосередньо досліджуються. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу зіставляються між собою як загальне і часткове і знаходяться у відношенні підпорядкування.

Саме предмет дослідження визначає тему курсової роботи, що виноситься на титульний аркуш як заголовок.

Наприклад:

Об'єкт дослідження – психологія сценічної діяльності музиканта-виконавця.

Предмет дослідження – методи подолання сценічного стресу при публічному виступі.

Виходячи з теми курсової роботи формують мету і завдання. *Мета* формулюється коротко і точно, висловлюючи те основне, що хоче зробити автор, який результат він має одержати. Мета як запланований результат відображає спрямованість досліджень і за змістом відповідає темі роботи. Формуючи мету, не слід повторювати тему роботи, варто зазначити практичну спрямованість дослідження. Загальна мета повинна бути чітко сформульована і зрозуміла студенту. Вона може бути деталізована шляхом виділення декількох завдань.

Завдання дослідження мають включати як теоретичний, так і практичний аспекти роботи. Таких завдань як правило може бути 2–3. Більшу кількість завдань в межах виконання курсової роботи виконати практично не можливо. Хоча в курсових роботах одержати відносно нові результати важко, проте вирішення нових положень (завдань) бажано ставити. Завдання мають чітко показувати що має бути зроблене (які теоретичні аспекти проаналізовані, які теоретичні підходи будуть порівнюватися, як будуть отримані емпіричні дані, які способи аналізу повинні бути застосовані для опрацювання отриманих даних, які рекомендації мають бути розроблені на основі отриманих даних).

Ставляться завдання щодо емпіричного вивчення питання, обґрунтування практичних рекомендацій, які визначаються результатами даної роботи тощо. Завдання слід формулювати чітко і лаконічно. Послідовність їх визначає послідовність викладу основного змісту наукової роботи. Як правило, кожне завдання формулюється у вигляді доручення: наприклад, «вивчити...», «розробити...», «виявити...», «встановити...», «обґрунтувати...» і т. п.

Методи дослідження. Комплекс методів для проведення дослідження – перелік методів і методик, застосованих у дослідженні. Обґрунтований вибір методів спирається перш за все на розуміння специфіки об'єкта і предмета дослідження. Методи дослідження – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретної проблеми. Відповідно до визнаних двох рівнів наукового дослідження – емпіричного й теоретичного – виокремлюють дві групи методів дослідження. До емпіричних методів дослідження належать: *спостереження, порівняння, експеримент, опитування* (бесіда, інтерв'ю, анкетування), *біографічний метод, аналіз процесу та продуктів діяльності, проєктивні методи*. До методів, які застосовуються на теоретичному рівні дослідження,

належать: абстрагування, аналіз та синтез, індукція та дедукція, моделювання, ідеалізація, аксіоматичний підхід, формалізація, системний підхід, мистецтвознавчий метод.

У курсовій роботі актуальним є питання *практичної значимості* роботи в зв'язку з тим, що вона в основному повинна носити емпіричний характер. Хоча можливим є і теоретичне узагальнення в роботі, а звідси визначення теоретичної значимості дослідження.

Основна частина курсової роботи може складатися з розділу, підрозділів, пунктів, підпунктів. Розділ починають з нової сторінки.

Розділ включає в середньому два-три підрозділи. Кожен підрозділ слід закінчити коротким резюме стосовно проведення досліджень з даної теми.

У *першому підрозділі* студент подає огляд літератури за темою та характеризує основні наукові положення за своєю проблемою. Стисло аналізуються і зіставляються думки різних авторів, дається особиста інтерпретація даних фактів. В огляді цифрами (наприклад, [5; 7]) робляться зноски на використані літературні джерела.

У *другому-третьому підрозділах* здійснюється виклад основних положень дослідження, наводяться методи вирішення завдань та їхні порівняльні характеристики.

Кожен підрозділ слід закінчити коротким резюме стосовно проведення досліджень з даної теми.

Загальний обсяг теоретичного підрозділу складає 20–30% від усього обсягу роботи (не враховуючи змісту, літературного переліку, додатків).

У підрозділах подають:

- огляд літератури з досліджуваної проблеми;
- виклад методологічного підходу;
- опис основних методів, організації та ходу дослідження;
- опис результатів дослідження;
- аналіз результатів.

Основна частина курсової роботи складається з теоретичної та практичної складових наукового дослідження, викладених у кількох підрозділах. Ці підрозділи повинні мати змістовні назви.

Аналіз науково-методичної літератури передбачає бібліографічний пошук, фіксацію та обробку одержаної інформації. Бібліографічний пошук може здійснюватись шляхом перегляду як спеціальних бібліографічних видань, так і первинних наукових документів (статей, монографій, навчальних посібників, підручників).

Знайдену бібліографічну інформацію можна фіксувати за допомогою картотеки та робочого списку літературних джерел. У першому випадку кожне джерело записується на окремій картці.

Інший спосіб фіксації бібліографічної інформації – це робочий список літератури за темою дослідження. Цей спосіб найбільш вдалий з точки зору написання огляду літератури. Робочий список доцільно вести за видами

джерел: 1) монографії, підручники; 2) статті; 3) автореферати дисертацій та дисертації.

Головне при читанні наукової літератури – це пошук в книгах і статтях потрібної інформації за досліджуваною темою, а не вивчення змісту літературного джерела. Студенту потрібно пам'ятати, що він вивчає книгу (або статтю) не для здачі іспиту, а для написання наукової роботи. Аналіз літератури не має на меті визначення невирішених та дискусійних питань, а спрямований на критичне обмірковування теми.

Аналізуючи літературні дані, слід розглянути різні погляди на проблему та висловити власне ставлення до тих чи інших положень. Дотримуючись принципів наукової етики, необхідно перевірити відповідність посилань і цитувань. Бажано закінчити цей підрозділ коротким резюме стосовно доцільності проведення досліджень у цій галузі.

У підрозділі *теоретичної частини*, зазвичай, обґрунтовують вибір напрямку досліджень, розробляють загальну методологічну базу проведення дослідження, будують теоретичну модель розв'язання поставленої проблеми або досліджуваного феномена.

У підрозділах *практичної частини* дослідження описують власне емпіричні чи експериментальні дослідження та їхні результати.

Основна частина роботи – це аналіз отриманих у процесі дослідження результатів. Саме організація дослідження, методологічна його розробка й аналіз отриманих даних відображають здатність оперувати теоретичними знаннями, застосовувати їх на практиці та робити самостійний аналіз.

Аналіз отриманих результатів виконують із застосуванням методів статистичного опрацювання результатів, які обирають згідно з метою, завданнями і специфікою дослідження. Якщо неможливо застосувати засоби статистики, виконують змістовний аналіз даних. Адекватність застосованих методів статистичного аналізу відображає рівень теоретико-методологічної підготовки студента.

Кожен підрозділ необхідно завершити короткими висновками.

В кінці розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у ньому наукових і практичних результатів, що дозволяє систематизувати загальні висновки та вивільнити їх від загальних подробиць.

Висновки (загальні – обсяг 2 стор.) дають змогу підвести підсумок виконаної роботи. Потрібно зіставити висновки із завданнями роботи і зіставити повноту їх вирішення. При їх формулюванні потрібно виконувати таке правило: кожний висновок присвячено певному аспекту теми; всі вони розміщуються в певній логічній послідовності (відповідно до послідовності поставлених завдань). У висновках коротко описують результати, отримані у процесі роботи, наводять головні наукові та практичні результати досліджень, аргументуючи кількісними та якісними показниками. Висновки повинні інформувати про досягнення мети дослідження й виконання конкретних поставлених завдань. Доцільно висловити власне бачення подальших перспектив дослідження проблеми.

Список використаних джерел подають за алфавітним принципом: український алфавіт береться за основу для подання літератури, написаної кирилицею, англійський для літератури латинських абеток. Мінімальна кількість найменувань у списку – 10 позицій (монографії, статті, збірники, тощо). Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел наведено на с. 26.

Додатки курсової роботи містять:

- методики, застосовані в процесі виконання роботи;
- список скорочень;
- результати досліджень (у зведених таблицях);
- ілюстрації;
- нотні приклади;
- аудіо- та відеозаписи.

1. 4 Етапи виконання курсової роботи

1. 4. 1 Вибір теми і затвердження плану курсової роботи

Графік виконання курсової роботи затверджується на початку навчального року, контролюється науковим керівником і кафедрою. За порушення графіка студент може бути недопущений до захисту КР.

Напрямок дослідження визначається відповідно до наукових інтересів студента, тематики наукових досліджень випускової кафедри тощо. Вибираючи напрям дослідження, доцільно скористатися запропонованим профільною кафедрою переліком тем, що може уточнюватись або доповнюватись за бажанням студента та його наукового керівника.

Обрання теми курсової роботи відбувається довільно: кафедра формулює орієнтовний перелік тем курсових робіт, проте студент має право запропонувати і власну тематику, обґрунтувавши її доцільність. Тема роботи має бути обрана та узгоджена з науковим керівником впродовж першого тижня підготовки КР.

Обрання теми роботи є першим важливим кроком, оскільки на час виконання роботи визначає спрямованість думок та інтересів студента. Окрім того, під час обрання теми часто розглядається можливість продовження наукових розвідок у подальших дослідженнях студента (бакалаврській, дипломній (магістерській) роботі).

На вибір теми дослідження впливають актуальність даної проблематики, відносна наукова новизна, практична значимість та власні наукові інтереси студента, можливість проведення запланованих досліджень у конкретних реальних умовах за час, відведений на виконання роботи. Обрання теми визначається насамперед тим, чи може автор організувати дослідження: проаналізувати літературу з обраної проблеми, підібрати методики. Необхідно ретельно проаналізувати, що потрібно для дослідження за обраною темою, та чи реально виконати роботу в запланований термін. Непродуманість часових

можливостей та можливостей пошуку досліджуваних джерел часто є перешкодою для своєчасного виконання курсової роботи.

Вибір теми повинен бути результатом власних роздумів та ідей, що можуть виникати в процесі навчання та читання мистецтвознавчої літератури. Тільки в цьому випадку можна чекати, що виконання роботи зіграє важливу роль у професійному становленні студента-музиканта.

Формулювання теми відображає предмет роботи і відіграє важливу роль під час вибору теорії та методу, тож повинно бути конкретним. Назва має бути інформативною, лаконічною, відображати суть досліджуваної проблеми, містити предмет дослідження, вказувати на мету та завершеність досліджень. Студент може окреслити коло власних наукових інтересів, згідно яких може бути сформована тема дослідження.

Складання індивідуального календарного плану підготовки курсової роботи сприяє своєчасності і якості її виконання, дає змогу уникнути ситуації браку «останньої ночі» перед поданням роботи, а отже, і зайвих переживань. План допомагає встановити логічну послідовність та терміни виконання окремих етапів наукової роботи. Кожний студент розробляє план разом із науковим керівником.

1. 4. 2 Виконання плану курсової роботи

Виконання плану курсової роботи можна поділити на такі етапи (*додаток Б*) :

- обрання та формулювання теми;
- складання особистого календарного плану роботи;
- пошук літератури за темою, її аналіз, підготовка бібліографії;
- визначення вихідних параметрів роботи:
 - обґрунтування актуальності обраної теми;
 - постановка мети і конкретних завдань дослідження;
 - визначення об'єкта й предмета дослідження;
 - вибір методів (методик) дослідження;
- написання теоретичної частини: опис досліджень, вироблення власної теоретичної моделі розв'язання поставленої проблеми;
- аналіз отриманих результатів дослідження;
- формулювання висновків та інтерпретація одержаних результатів;
- підготовка тексту, технічне оформлення та подання роботи науковому керівникові. Доопрацювання тексту з урахуванням зауважень керівника;
- підготовка до захисту;
- захист.

Пошук літератури за темою є досить копіткою справою, оскільки визначає ступінь інформованості в досліджуваній галузі. Зазвичай, обрання теми дослідження відбувається тоді, коли студент уже має певні знання у певній галузі дослідження. Пошук повинен охоплювати як літературу попередніх років, так і публікації періодичних видань останніх років. Пошук у мережі Інтернет дає змогу отримати найновішу інформацію про стан вивченості проблеми та про головні останні напрямки сучасних досліджень.

Під час пошуку й аналізу літературних джерел слід заздалегідь потурбуватися про підготовку бібліографії та про коректність посилань у процесі написання роботи. Тому, роблячи виписки, слід зазначати дані про літературні джерела. Доцільно із самого початку готувати список використаних джерел згідно з вимогами до його оформлення на окремих аркушах паперу, записуючи прізвище автора, назву книги, рік видання та сторінку. Це полегшує процес написання й оформлення роботи і гарантує коректність посилань.

Завершену курсову роботу студент подає науковому керівникові для перевірки та підготовки до захисту. Науковий керівник КР може висловити зауваження і вказати на її недоліки. Якщо студент порушив встановлені календарним планом строки подання курсової роботи, не погоджував із науковим керівником плану роботи, не інформував наукового керівника про хід написання дослідження та за наявності інших суттєвих порушень, науковий керівник вносить пропозицію про недопущення студента до захисту курсової роботи, складаючи відповідну доповідну записку за погодженням із завідувачем кафедри.

1. 4. 3 Основні права та обов'язки студента і наукового керівника при написанні курсової роботи

Виконання курсової роботи повинно здійснюватися у тісній співпраці наукового керівника та студента відповідно до затвердженого індивідуального плану виконання КР.

Основні обов'язки наукового керівника курсової роботи:

- 1) допомога студентові у виборі теми курсової роботи;
- 2) погодження календарного плану щодо підготовки курсової роботи, контроль за виконанням;
- 3) допомога студентові при встановленні змісту курсової роботи;
- 4) надання консультацій щодо порядку, послідовності виконання курсової роботи, визначення змісту та обсягу відповідних частин роботи;
- 5) допомагати студентові добирати наукові джерела, спеціалізовані дані, які доцільно використовувати при виконанні курсової роботи;
- 6) перевірка виконання студентом проміжних етапів підготовки КР і надання допомоги в її науковому редагуванні;
- 8) контроль щодо якості виконання КР;

Основні права наукового керівника:

- 1) вимагати від студента дотримання встановленого графіка виконання курсової роботи;
- 2) висловлювати зауваження щодо КР, її окремих частин, повертати КР студенту на додаткове опрацювання;
- 3) вимагати виправлення помилок;
- 4) приймати рішення про невідповідність КР встановленим вимогам з інформуванням про це студента та завідувача кафедри, на якій виконується робота.

Основні обов'язки студента при виконанні курсової роботи:

- 1) обрати тему КР у визначені строки;

- 2) погодити план курсової роботи;
- 3) якісно і вчасно виконувати завдання наукового керівника;
- 4) дотримуватися календарного плану виконання курсової роботи;
- 5) самостійно або за допомогою наукового керівника формувати перелік питань і практичних матеріалів, які належить зібрати і дослідити при виконанні КР;
- 6) зібрати й систематизувати наукові джерела, які доцільно використати при виконанні КР;
- 7) виконати курсову роботу відповідно до календарного плану та даних методичних вказівок;
- 8) виконувати КР із врахуванням зауважень наукового керівника, вчасно усувати недоліки, виявлені науковим керівником;
- 9) своєчасно подати курсову роботу на відповідну кафедру;
- 10) захистити курсову роботу перед екзаменаційною комісією, продемонструвавши рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Основні права студента при виконанні курсової роботи:

- 1) одержувати від наукового керівника консультації щодо загальних вимог до виконання курсової роботи, її змісту та оформлення, структури, плану, формулювання мети, завдань, висновків та положень захисту;
- 2) звертатися до наукового керівника із запитаннями, які виникають при виконанні курсової роботи;
- 3) бути проінформованим про недоліки курсової роботи, а також терміни їх усунення;
- 4) за згодою наукового керівника брати участь у наукових конференціях за результатами дослідження та публікувати їх у фахових виданнях.

РОЗДІЛ 2

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ, ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ

2. 1 Загальні вимоги до оформлення тексту курсової роботи

Робота оформляється за допомогою комп'ютера. Роздруковується матеріал на одній стороні стандартного аркуша паперу А4 (210 x 297 мм) з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – по 20 мм, лівого – 25 мм, правого – 15 мм. Інтервал між рядками 1,5, шрифт – 14, Times New Roman.

Сторінки нумерують у верхньому правому кутку аркуша без крапок і літерних знаків. Першою сторінкою вважається титульний лист (на ньому цифра 1 не ставиться). Титульний аркуш залічують до загальної нумерації сторінок. Цифра 2 проставляється на сторінці зі змістом. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, таблиць, рисунків подають цифрами без знака №. Складові курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують.

Розділ починається з нової сторінки. Це ж правило відноситься і до інших структурних частин роботи: змісту, вступу, висновків, списку літературних джерел, додатків. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ 1» без крапки та з нового рядка друкують посередині заголовок розділу великими літерами жирним шрифтом. Крапки в кінці заголовків і підзаголовків не ставляться і переноси в них не рекомендуються.

Розділи і підрозділи повинні мати порядкові номери, позначені арабськими цифрами. Нумерація підрозділів складається із номера розділу і номера підрозділу у даному розділі, відокремленого від номера розділу крапкою. Наприкінці номера підрозділу крапки не ставлять. Наприклад: «2. 1» (перший підрозділ другого розділу), за якою у тому ж рядку зазначають заголовок підрозділу. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу напівжирним шрифтом.

Заголовки розділів не повинні бути останнім рядком на сторінці. Текст роботи повинен бути поділений на абзаци, які виділяють відносно відокремлені за змістом частини. Кожний абзац починається з нового («червоного») рядка, починаючи з шостого знака.

Мовне оформлення тексту роботи виконують згідно з існуючими нормами та правилами. Оскільки курсова робота є науковим дослідженням, мовне оформлення тексту має відповідати головним вимогам наукового викладу. Для наукового тексту притаманний формально-логічний спосіб викладу матеріалу, смислова завершеність, цілісність і зв'язність. Об'єктивність викладення матеріалу забезпечується також і вказівками на джерело повідомлення чи певної думки. Під час написання тексту слід дотримуватися смислової точності та ясності викладу, правил і законів логіки та граматики, чітко аргументувати кожне твердження.

Структура роботи повинна відповідати її змісту. Виділення розділів і підрозділів спрямоване на висвітлення головної ідеї та підпорядковане

внутрішній логіці роботи. Слід стежити, щоб стрижнева ідея роботи не губилася десь у хащах розділів та підрозділів, а головна думка червоною ниткою пронизувала увесь текст. У всьому рукописі слід уникати довгих речень, частого вживання однакових слів, словосполучень і зворотів. Не слід двічі використовувати поняття в одній фразі, близько розташовувати схожі за звучанням або однокореневі слова.

У сучасній науковій літературі особовий стиль викладення матеріалу змінюється на безособовий: займенник «Я» не вживається, а займенник «ми» поступово виходить із ужитку. Безособовий стиль полягає у таких формулюваннях: «Можна вважати..., виявлено..., доведено..., розроблений комплексний підхід...». Не рекомендується вживати слова та вислови «очевидно», «загальновідомо», «само собою розуміється», які не відповідають науковому стилю мовлення.

При вживанні спеціальних термінів дотримуються таких правил:

- одноманітність у всій роботі: не можна одним терміном називати різні поняття і, навпаки, однакові поняття різними термінами;
- нові терміни, які вводяться авторами слід докладно пояснювати.
- вживати іноземні слова та терміни у випадках, коли:
 - вони є міжнародними, загальноприйнятими;
 - без них не обійтись при викладенні наукових фактів;
 - необхідно ознайомити читачів з новими термінами, які зустрічаються у зарубіжній літературі;
 - це скорочує кількість слів.

Деякі допустимі скорочення:

- допускається скорочення слів «і т. ін.», «і т. п.», «та ін.»;
- не можна скорочувати слова: «так як», «так званий», «таким чином», «так що», «замість», «наприклад», «вправа» і т. п.;
- не прийнято робити скорочення шляхом довільного злиття слів чи термінів (наприклад: спеціальна вправа – спецвправа);
- умовні скорочення наукових термінів повинні бути однаковими по всій роботі;
- незагальноприйняті скорочення слід пояснити при першому застосуванні в тексті або в окремому переліку умовних скорочень і позначень;
- посилання на інші сторінки рукопису (розділи, підрозділи та ін.), а також на таблиці та малюнки з вказівкою їх порядкового номера даються із скороченнями (наприклад: «див. с. 57», «див. розд. 4», «Табл. 2.1», «рис. 1.2 і 2.1»).

Якщо порядкові номери не вказуються, то всі слова у тексті пишуть без скорочень. Скорочення «див.» вживається у тих випадках, коли у тексті посилаються на самотійний розділ рукопису, на віддалені від місця згадування таблицю, рисунок.

2.2 Загальні правила посилання на використані джерела

Посилаючись на літературні джерела, інформацію з яких використано у курсовій роботі, слід дотримуватися певних правил. Зв'язок списку літератури з текстом здійснюється за допомогою зносок, для нумерації яких використовуються арабські цифри. Наприклад, якщо автор робить зноску на роботу, представлену в списку використаних літературних джерел під номером 10, то ця цифра повинна стояти в тексті роботи, та взята у квадратні дужки («Л. С. Виготський [4] стверджує...» або «Дослідженнями останніх років встановлена ефективність...» [2; 5; 10]»). Перелік через «;» означає звернення до кількох джерел із списку. У разі посилання в курсовій роботі на наукові праці, ініціали їхніх авторів пишуть перед прізвищем; у бібліографічному описі на першому місці ставлять прізвище, а потім – ініціали.

Якщо вказується посилання на джерело та номер сторінки, то це слід позначити у квадратних дужках через кому. Наприклад, [10, с. 35] означає 35 сторінка 10-го джерела із списку використаних джерел. Використовуючи матеріали і відомості з монографій, також слід зазначити номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела, на яке зроблено посилання в роботі.

Цитуючи, слід вказати джерело, з якого взято цитату, і точно зазначити сторінку. Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати треба починати і закінчувати лапками і наводити в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зберігаючи авторське написання;
- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками, їх ставлять у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, у кінці);
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело (наприклад, [4, с. 35]).

Список використаних джерел оформляють відповідно до існуючих вимог та подають після висновків (**додаток В**). У ньому дається перелік використаної літератури в алфавітному порядку з повним бібліографічним описом джерел і нумерацією їх по порядку. При цьому до нього включають тільки ті літературні джерела, на які були зроблені зноски в тексті. Спочатку описується література українською і російською мовами, а потім іншими іноземними мовами.

2.3 Правила оформлення допоміжних матеріалів

Допоміжними матеріалами є: *ілюстрації* (схеми, діаграми, графіки, креслення, фотографії, рисунки), *таблиці*, *додатки*.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, крім ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації через крапку. Наприклад, Рис. 1. 2 – другий рисунок першого розділу. Номер, назва ілюстрації та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією, відокремлених крапкою. Наприклад:

Рис. 2. 2. Ілюстрація класичної постановки правої руки гітариста

Ілюстрації слід наводити безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрацію, розміри якої більше формату А 4, рекомендовано розміщувати в додатках.

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді *таблиць*. Посилання на таблиці оформляють аналогічно до посилань на ілюстрації. При цьому в тексті слово «таблиця» пишуть скорочено: «...у табл. 2. 1». Якщо у тексті посилаються на дані таблиці, то в логічно зручному місці в круглих дужках зазначають (табл. 2) або записують «...як це видно з табл. 2». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації скорочено пишуть слово «дивись»: «див. табл. 3. 2».

Таблиці нумерують арабськими цифрами наскрізною нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться в додатках. Для таблиць у крайньому правому положенні пишеться слово Таблиця 1.2. над назвою таблиці. Назву таблиці друкують жирним шрифтом малими літерами (крім першої великої) і розміщують над таблицею. Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці. Наприклад:

Таблиця 1.1

Систематика видів любові за Р. Стернбергом

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Кожний додаток друкується з нової сторінки і має свій заголовок.

Додатки виносяться після списку використаних джерел з нової сторінки. Зверху ставиться заголовок ДОДАТКИ. Під заголовком справа вгорі сторінки малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» (але без знака №) і велика літера, що позначає додаток. Наприклад: «Додаток А».

Додатки позначають послідовно великими літерами українського алфавіту, окрім літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Єдиний додаток позначають як «Додаток А». Текст кожного додатка, може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка: «Додаток А. 3», «Додаток А. 3. 1».

Заголовок додатка друкується малими літерами з першої великої посередині рядка. Додатки мають спільну нумерацію з рештою сторінок роботи, їх нумерують, як і сторінки роботи – у верхньому правому кутку.

У додатки необхідно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприймання роботи. В основному тексті курсової роботи слід здійснювати посилання на додатки (якщо вони є). Наприклад, див. додаток А; результати проведеного експерименту відображено у додатку В.

2. 4 Підготовка до захисту і захист курсової роботи

Підготовка до захисту та захист є логічним завершенням виконання курсової роботи. Остаточний варіант написаної та відповідно оформленої курсової роботи подається на кафедру з допуском наукового керівника до захисту згідно графіку навчального процесу. Керівник визначає ступінь готовності роботи, відповідність її вимогам, оцінює у межах 50 балів і рекомендує допустити до захисту. У випадку невиконання чи несвоєчасного подання курсової роботи на кафедру студент не допускається до захисту.

Захист курсової роботи відбувається прилюдно на засіданні експертної комісії. Заздалегідь підготовлений студентом виступ складається із трьох смислових частин, які відповідають за змістом вступу, основній частині та висновкам курсової роботи. Вільна форма викладу матеріалу не тільки демонструє знання проблеми студентом, а й допомагає утримувати увагу аудиторії.

У доповіді висвітлюють актуальність досліджуваної проблеми, формулюють об'єкт, предмет та завдання дослідження. Основна частина, передусім, розкриває суть, методологію й особливості організації та проведення емпіричного дослідження та містить аналіз отриманих результатів із демонстрацією кількісних та якісних показників з метою обґрунтування достовірності тверджень. У висновках наводять головні результати дослідження і зазначають практичне значення отриманих результатів та можливі перспективи подальших досліджень.

У процесі захисту студент про себе говорить в множині – «ми», маючи на увазі себе і свого наукового керівника. Говорячи «наше» замість «моє» підкреслює, що говорить уособлюючи групу спеціалістів (колектив кафедри). Під час захисту курсової роботи доцільно зауважувати труднощі і проблеми, які виникали у процесі виконання роботи та, особливо, проведення досліджень. Оскільки курсова робота має навчальний характер, взаємообмін такою інформацією може бути корисним для усіх присутніх студентів.

На захисті курсової роботи після виступу студент дає відповіді на поставлені членами комісії та присутніми запитання, може бути дискусія, виступи присутніх.

На виступ під час захисту курсової роботи студенту відводиться 7–10 хв.

Культура і літературність мовлення та дотримання регламенту є обов'язковим елементом культури й етики наукових повідомлень. До найбільш частих недоліків, що зустрічаються у виступах, можна віднести: відсутність вступу, різке входження в тему і монотонний одноманітний виклад матеріалу; нечіткість переходів від думки до думки, що призводить до відсутності плавності; порушення часових пропорцій між частинами роботи (наприклад, затягування викладу теоретичної частини роботи); відсутність зв'язку кінця з початком роботи; хаотичність у міркуваннях, відсутність правильного використання термінологічного апарату тощо.

2. 5 Критерії оцінювання курсової роботи

Оцінка курсової роботи виводиться на підставі підсумування оцінки наукового керівника та оцінки комісії.

Комісія за результатом захисту виставляє остаточну оцінку. При оцінюванні враховується:

- рівень опанування основними проблемами теми, володіння музикознавчою термінологією;
- обґрунтування актуальності проблеми, формування мети та завдань дослідження;
- відображення у змісті основних проблемних моментів;
- використання достатньої кількості теоретичних джерел, їх аналіз та цитування;
- вибір і дієвість використаних методів дослідження для використання поставлених завдань;
- обґрунтованість і новизна одержаних даних;
- практична значимість одержаних результатів;
- якість оформлення роботи та ілюстративного матеріалу до захисту;
- якість доповіді та вміння відстоювати та обґрунтовувати свою позицію;
- ступінь самостійності автора в розробці проблеми;
- вміння робити відповідні висновки та узагальнення.

Результати захисту курсових робіт оцінюються з використанням Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS); національної системи; системи ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (100-бальна шкала).

За виконання та захист курсової роботи студент отримує максимально 100 балів.

Оцінювання рівня виконання завдань курсової роботи науковим керівником – 50 балів.

Оцінювання рівня виконання завдань курсової роботи екзаменаційною комісією – 50 балів.

Оцінювання рівня виконання завдань курсової роботи науковим керівником

<i>Критерії оцінювання</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
1. Результати бібліографічного пошуку та формування змісту курсової роботи	5 балів
2. Рівень представлення наукового апарату дослідження	5 балів
3. Якість виконання теоретичної частини курсової роботи: повнота літературного огляду, наявність авторського аналізу літературних джерел, грамотність цитування	10 балів

4. Правильність представлення емпіричних результатів та якість їхньої інтерпретації	10 балів
5. Точність формулювання висновків та рівень узагальнення одержаних результатів	5 балів
6. Оформлення роботи	10 балів
7. Володіння основами мовленнєвої професійної культури, рівень презентації результатів дослідження	5 балів
Загалом	50 балів

Оцінювання рівня виконання завдань курсової роботи
екзаменаційною комісією

<i>Критерії оцінювання</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
1. Виступ студента на публічному захисті курсової роботи: рівень опанування темою, уміння стисло і логічно викласти матеріал, уміння інтерпретувати й аналізувати отримані дані, формулювати аргументовані висновки	10 балів
2. Рівень презентації результатів дослідження, якість унаочнення виступу	5 балів
3. Відповіді на запитання, володіння науковою термінологією, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію	10 балів
4. Відповідність змісту роботи темі роботи, системність виконання поставлених завдань, ступінь наукової новизни та практичної значимості одержаних результатів	10 балів
5. Якість оформлення роботи та ілюстративного матеріалу до захисту	10 балів
6. Ступінь самостійності автора в розробці проблеми	5 балів
Загалом	50 балів

Загальна оцінка, яка максимально становить 100 балів, виводиться на основі суми балів, отриманих за всі критерії.

Шкала оцінювання: національна та ECTS, затверджена в університеті

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилوک)
80-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
70-79		C	Добре (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
60-69	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
50-59		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
26-49	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
0-25		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакалаврська робота : методичні рекомендації до виконання та захисту для студентів психологічних відділень / уклали: І. Галецька, С. Грабовська, Н. Пилат. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 34 с.
2. Карась Г. Бакалаврська робота : методичні рекомендації до виконання та захисту для студентів напряму підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво». Івано-Франківськ, 2014. 33 с.
3. Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <https://ppop.pnu.edu.ua/кодекс-честі/>
4. Методичні рекомендації до написання та захисту дипломної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. 32 с.
5. Методичні рекомендації щодо оформлення бібліографічного опису списків літератури відповідно до вимог ДСТУ 8302 : 2015 / авт.-упоряд. Дзумедзей Р. О., Стрихар І. Я., Мазур Н. Г. Івано-Франківськ, 2017. 7 с.
6. Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL : <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/положення-про-запобігання-плагіату-у-ДВНЗ-Прикарпатський-національний-університет-імені-Василя-Стефаника.pdf>
7. Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-DVNZ-«Prykarpatskyi-natsionalnyi-universytet-imeni-Vasylia-Stefanyka».pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Взірець титульного аркуша курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий Інститут мистецтв
Кафедра музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

ТЕМА

Курсова робота

Виконав (ла): студент(ка) () курсу
стаціонарної (заочної) форми навчання
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
(«Назва спеціалізації»)
Прізвище, ім'я, по батькові

Науковий керівник:
науковий ступінь, вчене звання,
прізвище, ім'я, по батькові

Етапи виконання курсової роботи

План роботи	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
- Вибір та затвердження теми дослідження. - Складання індивідуального календарного плану підготовки курсової роботи.	Обрання та формулювання теми. Встановлення послідовності та термінів виконання окремих етапів дослідження.		1-й тиждень
- Пошук наукової літератури за темою. Аналіз та фіксація бібліографічної інформації. - Формування структури та змісту курсової роботи.	Підбір літератури з досліджуваної проблеми, її аналіз та складання робочого списку джерел. Формулювання орієнтовних назв розділів та підрозділів КР.	5	2-й тиждень
Визначення вихідних параметрів курсової роботи. Розробка наукового апарату дослідження.	Обґрунтування актуальності обраної теми; визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження; вибір методів (методик) дослідження.	5	3-й тиждень
Написання теоретичної частини курсової роботи.	Опис досліджень, аналіз основних теорій, наукових положень, розробка загальної методологічної бази проведення дослідження; побудова міждисциплінарної моделі розв'язання проблеми; особиста інтерпретація наукових фактів; уточнення списку наукових джерел.	10	4-7-й тиждень
Написання практичної частини курсової роботи.	Виклад основних положень дослідження, опис методів вирішення завдань, їх порівняльні характеристики; опис емпіричних досліджень, експериментів та аналіз їх результатів.	10	8-11-й тиждень
Формулювання висновків та інтерпретація одержаних результатів.	Узагальнення та стислий опис результатів дослідження; дотримання логічної послідовності та відповідності кожного висновку певному аспекту теми;	5	12-й тиждень (з.ф.н.) 12-13-й тиждень (о.ф.н.)

	формулювання власного бачення щодо подальшого дослідження теми.		
Підготовка тексту, технічне оформлення та подання роботи науковому керівникові.	Оформлення роботи за допомогою комп'ютера згідно встановлених кафедрою вимог; техніко-орфографічне та стилістичне редагування тексту КР, дотримання правил посилань на джерела; оформлення додатків; доопрацювання тексту з урахуванням зауважень керівника.	10	13-й тиждень (з.ф.н.) 14-15-й тиждень (о.ф.н.)
Допуск до захисту курсової роботи	Подання остаточного варіанта КР на кафедру з допуском наукового керівника до захисту		Згідно графіку
Підготовка до захисту курсової роботи	Складання плану виступу на захисті КР; освоєння культури й етики наукових повідомлень, навиків публічного мовлення, ведення дискусії й полеміки.	5	14-й тиждень (з.ф.н.) 16-й тиждень(о.ф.н.)
Захист курсової роботи	Публічний захист курсової роботи на засіданні екзаменаційної комісії.	50	Згідно графіку

**Приклади оформлення
бібліографічного опису в списку використаних джерел**

Книги: Один автор 1	1. Заброцький М. М. Психологія особистості : навч. посібн. Київ : Освіта України, 2009. 364 с. 2. Туриніна О. Л. Психологія творчості : навч. посібн. Київ : МАУП, 2007. 160 с. 3. Юник Д. Г. Виконавська надійність музикантів: зміст, структура і методика формування : монографія. Київ : ДАКККиМ, 2009. 338 с.
Два і більше авторів	1. Голубовська І. О., Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій. Київ, 2011. 223 с. 2. Бірюков І. А., ЗаїкаЮ. О., Співак В. М. Цивільне право України. Заг. частини : навч. посібн. для студ. спец. вузів. Київ, 2005. 304 с. 3. Аномалії в цивільному праві України : навч. практ. посібн. / Р. А. Майданик та ін. ; відп. ред. Р. А. Майданик. 2-ге вид. переробл. та допов. Київ : Юстініан, 2010. 1008 с.
Без автора: редактор	Спортивная медицина: практические рекомендации / ред. Р. Джексон. Київ : Олимпийская литература, 2003. 384 с.
укладач	Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Т. 2 : М-Я / авт.-уклад. Ю. Ковалів. Київ. 2007. 624 с.
переклад	Бэнтли Э. Жизнь драмы / перевод с англ. В. Воронина; предисл. И. Минакова. Москва. : Айрис-пресс, 2004. 416 с.
Багатотомний документ: загалом	Теорія і методика фізичного виховання : в 2 т. / ред. Т. Ю. Круцевич ; пер. з рос. Л. К. Кожевнікової. Київ, 2008. Т. 1 : Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. 392 с. ; Т. 2 : Методика фізичного виховання різних груп населення. 368 с.
Матеріали конференцій	Чернілевська О. І. Поняття і ознаки множинності осіб у зобов'язанні. <i>Сучасний стан та перспективи подальшого розвитку правової системи України</i> : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 14–15 вересня 2012 р.). Харків, 2012. С. 65–66.
стаття з збірника	Герман К. Ф. Розвиток лексики українських говірок Буковини в ХХ ст. <i>Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія</i> : збірник наукових праць. Чернівці, 2008. Вип. 428–429. С. 7–9.
стаття з журналу	Завальний А. Юридичні факти: історичні та сучасні аспекти розуміння. <i>Право України</i> . 2006. № 1. С. 113–116. або Завальний А. Юридичні факти: історичні та сучасні аспекти розуміння // <i>Право України</i> . 2006. № 1. С. 113–116.
Електронні ресурси	1. Кожухівський А. Д. Імітаційне моделювання систем масового обслуговування [Електронний ресурс] : практикум / Черкас. держ. технол. ун-т. Електрон. текст. дані. Черкаси, 2009. 1 електрон. опт. диск. (CD-R).

	2. Берташ В. Пріоритети визначила громада // Голос України : електрон. версія. газ. 2012. № 14 (5392). Дата оновлення : 04.08.2012. URL : http://www.golos.com.ua/userfiles/file/040812/040812-u.pdf (дата звернення: 06.08.2012).
Автореферати дисертацій	Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ...канд. іст. наук. Київ. 2003. 20 с.